

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum sit maximum inter peccata, quæ sunt in proximum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

fen secundum effectum, odium inuenitur sine hoc: quod dicitur ab odio secundum se, & secundum effectum, secundum tamen habitudinem eorum inter se, odium secundum effectum habet prope causa odium secundum effectum, & est illo imperfectius, hoc est, minus malum, in peccato effectus participans in causa secundum se: & hoc inuenit littera. Vnde non oportet obiecta aliter solueri, quia non contra hunc planum sententiam littere procedit, sed contra oppositam a seipso Martino phantasia, ut praedictum est. Et scio, quod inter inuicem, & alia peccata, quod ad causam ex odio Dei quod ad culpam secundum se, hoc est differentia, quod infidelitas causatur in effectus, proximus peccata vero contra proximum, ut inuicem, & homicidium, causantur in effectus remoti. Et ratio est, quia infidelitas, & odium Dei communicantur in obiecto, scilicet Deo. Infidelitas enim contra veritatem diuinam, quae Deus est, peccat, & similiter odium Dei contra Deum est. Odium ergo veritatis diuinae secundum effectum in inuicem, & contra odium Dei secundum effectum in obiecto. Et propterea inuicem cognata est odio Dei. Respondeo peccata, quae non habent Deum pro obiecto, licet odium Dei includant, ut prius declaratum est, remotiora sunt a Dei odio propter alteram obiecti.

AD SECUNDUM dicendum, quod infidelitas non habet rationem culpa, nisi inquantum est voluntaria: & ideo tantum est grauior, quia ratio est magis voluntaria. Quod autem sit voluntaria, prouenit ex hoc, quod aliquis odio habet veritatem, quam proponitur. Vnde patet, quod ratio peccati in infidelitate est ex odio Dei, circa cuius veritatem est fides: & ideo sicut ea est potior effectus, ita odium Dei est maius peccatum, quam infidelitas. AD TERTIUM dicendum, quod non quicquam odit penas, odit Deum peccata actorem. Nam multi odit penas, qui tamen eas patienter ferunt ex reuerentia diuinae iustitiae. Vnde Aug. dicit 10. Confess. quod mala poenalia Deus tolerare iubet, non amari: sed proumpere in odium Dei punientis, hoc est, hunc odio ipsam Dei iustitiam, quod est grauius peccatum. Vnde Greg. dicit 25. Moral. Sicut nonnumquam grauius est peccatum diligere, quam perpetrare: ita nequius est odium iustitiae, quam non fecisse. ARTICVLVS III. Vtrum omne odium proximi sit peccatum. AD TERTIUM sic proceditur. VI. quod non omne odium proximi sit peccatum. Nullum enim peccatum inuenitur in praecipis, vel consilijs legis diuinae, nisi illud Prover. 9. Iustus sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid, nec peruersum: sed Luc. 12. dicit. Si quis veniat me, & non odit patrem, & matrem, non potest esse meus discipulus, ergo non omne odium proximi est peccatum. 2. Prater. Nihil potest esse peccatum, in quo Deum imitatur: sed in imitando Deum, quosdam odio habemus, dicitur in Roma. 1. Detractores, Deo odibiles, ergo possumus aliquos odio habere absque peccato. 3. Prater. Nihil naturaliter est peccatum, quia peccatum est recessus ab eo, quod est secundum naturam, ut Damasc. dicit in 2. li. sed naturale est unicuique rei, quod odiat illud quod est sibi contrarium, & quod nititur ad eius corruptionem, ergo ut non esse peccatum, quod aliquis habeat odio inimicum suum. SED CONTRA est, quod dicitur in 1. lo. 2. Qui odit fratrem suum, in tenebris est: sed tenebrae spirituales sunt peccata, ergo odium proximi non potest esse sine peccato. RESPON. Dicitur, quod odium amori opponitur, ut supra dicitur est. Vnde tamen hoc odium de ratione mali, quantum amor habet de ratione

boni. Amor autem debetur proximo secundum id, quod a Deo habet, secundum naturam, & gratia: non autem debetur ei amor secundum id, quod habet a seipso, & a diabolo, scilicet secundum peccatum, & iustitiam defectum. Et ideo licet habere odio peccatum in fratre, & odium illud quod pertinet ad defectum diuinae iustitiae: sed ipsam naturam, & gratiam fratris non potest aliquis habere odio sine peccato. Hoc autem ipsum, quod in fratre odimus culpa, & defectum boni, pertinet ad fratris amorem. Et iudicium rationis est, quod velimus bonum alicuius, & quod odiamus malum ipsius: unde simpliciter accipiendo odium fratris, sepe est cum peccato. AD PRIMUM ergo dicendum, quod prouocantur ad naturam, & affinitatem, qua nobis coniunguntur, sunt a nobis secundum praecipuum Dei honorandi, ut patet Exod. 20. Odiendi autem sunt quantum ad hoc, quod impedimentum praestant nobis accedendi ad perfectionem diuinae iustitiae. AD SECUNDUM dicendum, quod Deus in detractoribus odio habet culpam, non naturam: & sic sine culpa potest habere odio detractores habere. AD TERTIUM dicendum, quod homines secundum bona, quae habent a Deo, non sunt nobis contrarii: unde quantum ad hoc sunt amandi. Contrariantur autem nobis secundum quod contra nos iniuriam exercunt, quod ad eorum culpam pertinet, & quantum ad hoc sunt odio habendi. Hoc enim in eis debemus habere odio, quod nobis sunt inimici. ARTICVLVS IIII. Vtrum odium proximi sit grauius peccatum, quam in proximum committuntur. AD QUARTUM sic proceditur. Videtur quod odium proximi sit grauius peccatum eorum, quae in proximo committuntur. Dicitur in 1. lo. 3. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: sed homicidium est grauius peccatum inter ea, quae committuntur in proximum, ergo & odium. 2. Prater. Peiusimum opponit optimo: sed optimorum, quae proximo exhibemus, est amor: omnia enim alia ad dilectionem referuntur: ergo peiusimum est odium. SED CONTRA. Malum dicitur, quia nocet, secundum Aug. in Enchiridion: sed plus aliquis nocet proximo per alia peccata, quam per odium, puta, per furtum, & homicidium, & adulterium, ergo odium non est grauius peccatum.

micos naturaliter odio habemus. Ad hoc dicitur, quod iste abicitur uocabulis, & propterea errat. Qui enim iuste nobis aduersant, non sunt inimici nostri, ut patet ex hoc, quod nolunt nobis malum: sed odientes culpam volunt bonum iustitiae in punitione nostra. Inimicus autem uult absolute mihi malum; sicut amicus uult absolute mihi bonum; cuius etiam signum est, quod Deus nulli etiam damnato est inimicus; quamuis multos puniat, uolens eis non malum absolute, sed bonum iustitiae in eis, quod malum poenae eorum habet annexum. Vnde solutio est solida: quoniam falsissimum est, quod naturaliter odio habeamus puniores non istos, ut inimicos: licet nec enim sit, quod naturaliter odio habeamus penas. Super questionis resolutio quarta. Articulus quartus. Dubium occurrit circa rationem reddendam. Quare odium proximi, ut deordinat peccatum, est grauius, quam exterioris actus peccati, contra proximum, quia super ordinatum deordinatur voluntas, quae est potius in homine, & ex qua est radix peccati. Oportet igitur ad hoc, quod ratio ualeat ex alia parte subintelligere, quod per peccata exteriora in proximum non deordinatur voluntas, si quod contraria esse saltem. Prater dicitur in 1. lo. 3. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: sed homicidium est grauius peccatum inter ea, quae committuntur in proximum, ergo & odium. Et confirmatur, quia maior defectus est in ramo, & radice, quam in radice tantum. Sic autem est iuxta similitudinem litterae, de voluntate, & alijs potest, seu actibus. Ad hoc dicitur, quod sane intelligendo potest ex alia parte, oppositum

Infra q. 158. art. 4. & 6. Et 1. 2. q. 46. ar. 6. Et ma. q. 12. art. 4.

Enchiridion. cap. 12. to. 3.

Secunda Secunda S. Thomae.

M 2 suum

nam dici. Est autem sanus intellectus, quod odium deordinat formaliter voluntatem: peccatum autem exterioris actus in proximum non deordinat formaliter voluntatem, sed actum istum exteriorum, quem constat esse alterius potentia. Peccatum enim non deordinat formaliter, nisi id, in quo est subiectue. Licet autem omne peccatum

Homil. 10. in opere imperfecto non remote a fine illius, 10. mo. 2.

fit radicaliter in voluntate, ut in subiecto; tamen in potentia alia libera, & rationali per participationem multa peccata sunt. Ad lectum verò dicitur, quod cum comparatio fit inter distincta, quando comparantur duo, quorum primus clauditur in secundo, non intelligitur comparatio secundi ad primum, ut includit primum, & aliquid ultra: sed quantum ad illud, in quo distinguitur a primo. Unde non comparatur deordinatio voluntatis deordinatio voluntatis, & alterius potentia: sed ex una parte sumitur deordinatio voluntatis, & ex altera deordinatio actus exterioris liberi, seu humani: & tunc dicitur, quod quia voluntas est potissima in homine, & ex qua est radix peccati, alie autem potentie sunt inferiores, & ut rami: ideo deordinatio voluntatis est maior, quam deordinatio aliam virtutum. Constat namque, quod potioris deordinatio, potior est: & malum in radice, peius est quam in ramo ut sic. Cum autem adis voluntatem esse potissimum in homine, non putes auctorem sui oblium, sed in subiecta loqui materia scilicet morali. In homine namque in ordine ad moralia potissimum est voluntas, ut patet, quamvis simpliciter ponatur intellectus, ut in primo libro habitum est.

In eodem articulo dubium occurrit, Quo pacto potest esse actus exterior inordinatus ex zelo iustitie aliquid peccato. Quod enim possit propter ignorantiam aliquam, puta, facti, omni cautela adhibita, actus exterior inordinatus accidere sine peccato, claudum est. Potest enim aliquis ex huiusmodi ignorantia occidere patrem proprium: & tunc actus exterior erit inordinatus, eadens super materiam repugnantem scilicet patri vitam, & tamen sine peccato. Sed quod hoc possit etiam ex zelo iustitie accidere, ut litera dicit, non apparet; quia si ex zelo, iustitia secundum scientiam occidit, iam actus exterior non erit inordinatus: & si exterior est inordinatus, iam non ex zelo iustitie secundum scientiam provenit, sed ex zelo iustitie, non secundum scientiam: & tunc constat esse peccatum.

Ad hoc dicitur, quod auctor profert sermone conditionalem, ad cuius veritatem neutrius partis veritas exigitur. Et propterea non oportet sollicitari, quomodo possent actus esse inordinati absque peccato. Exemplorum quoque, quamvis non requiratur veritas, at tamen quia etiam exempla sub distinctione allata sunt, sufficit pro altera parte verificari.

In eodem articulo dubium est circa illam propositionem. Si quid culpa est in exterioribus peccatis, que contra proximum committuntur, totum est ex interiori odio, tum quia non omne quod exterius committitur contra proximum, ex odio fit, sed aliquando ex ira, aliquando ex invidia, aliquando ex luxuria, ut patet de adulterio, detractione, & undictatum quia in precedentibus determinatum fuit, quod actus exterior habet malitiam secundum se, quam magis dat uoluntati, quam ab ea accipiat.

Ad hoc dicitur, quod iuxta apostoli sententiam, omnia prohibita contra proximum ur, Non occides, Non adulterabis &c. in hoc uero comprehenduntur, Diliges proximum tuum. Ac per hoc in quocumque commisso contra proximum, contrarium dilectionis eiusdem incurritur, quod constat esse odium proximi: ideo omne exterius peccatum commissum in proximum, odium in se proximi claudit, & ex illo procedit participatio in omnibus, etiam in ipsa ira, & invidia, ut inferius clarificabitur.

Ad secundum dicitur, quod impertinens est obiectio. Nam alia est questio de bonitate, & malitia actus secundum se, & a voluntate finis &c. & alia est questio de culpa actus exterioris in proximum secundum se, & ex odio. Et de illa questione satis dictum est: de hac uero dicitur, quod quicquid culpa est, ex odio est: quia quicquid habet mali ex genere suo, habet ex odio participatio in ratione sui generis. Nisi enim homicidium ex genere suo clauderet in se odium uitae humane, non esset malum moraliter. Unde si occidatur homo a iudice, a quo fit sine odio uitae humane, non est homicidium.

In eodem articulo dubium adhuc est, quia auctor uidetur di-

minutus. Querit namque universaliter, An aliquid grauissimum peccatum est: peccatum autem exterioris actus in proximum non deordinat formaliter voluntatem, sed actum istum exteriorum, quem constat esse alterius potentia. Peccatum enim non deordinat formaliter, nisi id, in quo est subiectue. Licet autem omne peccatum

fit radicaliter in voluntate, ut in subiecto; tamen in potentia alia libera, & rationali per participationem multa peccata sunt. Ad lectum verò dicitur, quod cum comparatio fit inter distincta, quando comparantur duo, quorum primus clauditur in secundo, non intelligitur comparatio secundi ad primum, ut includit primum, & aliquid ultra: sed quantum ad illud, in quo distinguitur a primo. Unde non comparatur deordinatio voluntatis deordinatio voluntatis, & alterius potentia: sed ex una parte sumitur deordinatio voluntatis, & ex altera deordinatio actus exterioris liberi, seu humani: & tunc dicitur, quod quia voluntas est potissima in homine, & ex qua est radix peccati, alie autem potentie sunt inferiores, & ut rami: ideo deordinatio voluntatis est maior, quam deordinatio aliam virtutum. Constat namque, quod potioris deordinatio, potior est: & malum in radice, peius est quam in ramo ut sic. Cum autem adis voluntatem esse potissimum in homine, non putes auctorem sui oblium, sed in subiecta loqui materia scilicet morali. In homine namque in ordine ad moralia potissimum est voluntas, ut patet, quamvis simpliciter ponatur intellectus, ut in primo libro habitum est.

In eodem articulo dubium occurrit, Quo pacto potest esse actus exterior inordinatus ex zelo iustitie aliquid peccato. Quod enim possit propter ignorantiam aliquam, puta, facti, omni cautela adhibita, actus exterior inordinatus accidere sine peccato, claudum est. Potest enim aliquis ex huiusmodi ignorantia occidere patrem proprium: & tunc actus exterior erit inordinatus, eadens super materiam repugnantem scilicet patri vitam, & tamen sine peccato. Sed quod hoc possit etiam ex zelo iustitie accidere, ut litera dicit, non apparet; quia si ex zelo, iustitia secundum scientiam occidit, iam actus exterior non erit inordinatus: & si exterior est inordinatus, iam non ex zelo iustitie secundum scientiam provenit, sed ex zelo iustitie, non secundum scientiam: & tunc constat esse peccatum.

Ad hoc dicitur, quod auctor profert sermone conditionalem, ad cuius veritatem neutrius partis veritas exigitur. Et propterea non oportet sollicitari, quomodo possent actus esse inordinati absque peccato. Exemplorum quoque, quamvis non requiratur veritas, at tamen quia etiam exempla sub distinctione allata sunt, sufficit pro altera parte verificari.

In eodem articulo dubium est circa illam propositionem. Si quid culpa est in exterioribus peccatis, que contra proximum committuntur, totum est ex interiori odio, tum quia non omne quod exterius committitur contra proximum, ex odio fit, sed aliquando ex ira, aliquando ex invidia, aliquando ex luxuria, ut patet de adulterio, detractione, & undictatum quia in precedentibus determinatum fuit, quod actus exterior habet malitiam secundum se, quam magis dat uoluntati, quam ab ea accipiat.

Ad hoc dicitur, quod iuxta apostoli sententiam, omnia prohibita contra proximum ur, Non occides, Non adulterabis &c. in hoc uero comprehenduntur, Diliges proximum tuum. Ac per hoc in quocumque commisso contra proximum, contrarium dilectionis eiusdem incurritur, quod constat esse odium proximi: ideo omne exterius peccatum commissum in proximum, odium in se proximi claudit, & ex illo procedit participatio in omnibus, etiam in ipsa ira, & invidia, ut inferius clarificabitur.

Ad secundum dicitur, quod impertinens est obiectio. Nam alia est questio de bonitate, & malitia actus secundum se, & a voluntate finis &c. & alia est questio de culpa actus exterioris in proximum secundum se, & ex odio. Et de illa questione satis dictum est: de hac uero dicitur, quod quicquid culpa est, ex odio est: quia quicquid habet mali ex genere suo, habet ex odio participatio in ratione sui generis. Nisi enim homicidium ex genere suo clauderet in se odium uitae humane, non esset malum moraliter. Unde si occidatur homo a iudice, a quo fit sine odio uitae humane, non est homicidium.

In eodem articulo dubium adhuc est, quia auctor uidetur di-

maius, quam nocuumentum illam prosumam per

Ad hoc dicitur, suppositis his quae in praecedenti lib. dicta sunt, quod suppositum est falsum: quoniam actus exterior addit bonitatem, vel malitiam actui interiori, ut etiam August. dicit. Actus enim exterior auget bonitatem, vel malitiam actus interioris: ita quod uelle homicidium committere, minus malum est, quam uolendo committere homicidium. Ipsa enim, executione addit grauitatem, & quantum ad propositum speciat, graue nocumēti illi proximo ex ipsa executione, quā non inter actus interior.

Ad probationem autem ex hac littera, conceditur littera haec, sed negatur sequela illius suppositi ex hac littera. Nam ex hoc, quod quicquid uicū est in arbore, est in radice, non sequitur, quod arbor nihil inter, aut uitalis perfectionis addat supra radicem. Multas enim perfectiones uitalis addit arbor supra radicem, ut patet: & simile est in proposito: sicut enim expressum in littera, si similes radices uoluntatem in teris. Unde cum hoc, quod quicquid culpe est in actu exteriori, est ex interiori odio participato, & inclusio in actu exteriori, stat quod actus exterior addit culpabilem grauitatem, immo ex hoc ipso, quod actus interior progreditur in exteriorem, crescit malitia: sicut ex hoc, quod radix profert plantam, crescit, uita. Ad primum autem argumentum negatur maior. Ad probationem dicitur, quod actus exterior habet aliquid grauitatis culpabilis, quod non habet actus interior solus: enim ad ipsum fit comparatio. Nam si ad actum interiorē coniunctum exteriori ferret comparatio, diceretur, quod aqua est uitalius malitia per uiam redundante hinc, & inde, ut in praecedenti lib. patet.

Ad cum arguitur, aut illud grauitatis, quod addit exterior actus, subordinatur interiori, aut non, respondetur, quod iam digressio fit ab actu interiori solo, seu secundum se, ad ipsummet coniunctum, seu ut ratio est exterioris actus, & propterea egredimur extra propositam comparationem. Veritatem sequendo diuisione argumenti, respondetur, quod subordinatur ut executione appetitur. Et cum ex hoc inferitur, Ergo in actu interiori est aliquid grauitatis correspondens illi parti, quam addere dicitur actus exterior, conceditur, quia, ut dictum est, ex actu interiori dicitur fit actus interior coniunctus sed cum dicitur, ergo haec grauitas praerit in actu interiori, negatur. Aliud est enim grauitatem hanc inueniri in actu interiori coniuncto exteriori: & aliud est inueniri in actu interiori secundum se. Primum est uerum secundum falsum. Et rursus, Aliud est huiusmodi grauitatem in actu interiori coniuncto exteriori inueniri, & aliud est in eodem inueniri. Primum est uerum: secundum falsum. Et rursus, Aliud est huiusmodi grauitatem oriri radicaliter ex actu interiori: & aliud est perfectionem, & consummationem habere ex illo. Nam primum est uerum: secundum falsum. Haec ergo distincte consideranda, & solues obiecta.

Ad secundum dicitur, quod Maior modificatione eget. Nam aliud est loqui de communi bonis & malis actibus in sua abstractione simplici: & aliud de eodem contracto ad consonantiam, vel dissonantiam rationi recte. Nam licet primo modo non agatur, secundo tamen modo agatur: & sic est in proposito. Non est prope contra recte rationis iudicium, est non commune bonis & malis actibus, sed contractum ad malum morale, & ex hoc oportet peccatum grauari.

Ad tertium dicitur, quod in littera explicatur, quod neutro modo est sermo, sed tertio modo. Ex nocumento quod inferitur ei, contra quem peccat. Sub hoc n. comprehenditur quae ipse, siue alius, non ut ipse, uel alius, sed ut est, contra quem directe, seu per se peccatur. Et ex hoc excluditur obiecto apposta de nocumento proprie mortis spiritualis. Nam huiusmodi nocumentum non per se intenditur per odientem, aut occidentem: sed malum illius, qui odio habetur, aut occiditur siue ipse, siue alius sit, per se & directe intenditur per odium, & homicidium. Contra illud peccat homicidium,

hominis, quae est potissimum in homine, & ex qua est radix peccati. Unde & si exteriores actus inordinati essent absque inordinatione uoluntatis, non essent peccata, puta, cum aliquis ignoranter, uel zelo iustitiae hominem occidit. Et si quid culpa est in exterioribus peccatis, quae contra proximum committuntur, totum est ex interiori odio: sed quantum ad nocumentum quod proximo inferitur, peiora sunt exteriora peccata, quam interiori odium. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

Utrum odium sit uitium capitale.

Ad quintum sic proceditur. Videtur, quod odium sit uitium capitale. Odium enim directe

uel odio per se directe. Mors autem spiritualis propria praeter intentionem incurritur. Mallet enim non incurere illam odiens, aut occidens, qui tamen directe uult se, uel illum occidere.

Ad obiecta deinde ex auctoritatibus respondetur. Et quatuor ad illud Chrysostomi, negatur Maior, quod ad deordinationem peccatis. Quod minus est in peccato, non oportet quod sit maius ex parte deordinationis peccatis. Potest enim minus esse in peccato aliunde, si ex nocumēto, ut in littera dicitur. & sic intellexit Chrysostomus.

Ad aliud ex Augustini responsum est, si grauitas peccatorum quod ad nocumēti, attenditur penes nocumēti per se intenti, & non penes id quod praeter intentionem peccantis interuenit. Arguēs aut, de tali peccato des nocumēto loquitur, quod est commune omni peccato mortali.

Super Questionis trigesimaquarta articulum quintum. In ar. 1. eiusdem questionis. Martinus occurrit, primo arguēs contra rationem conclusionis: deinde soluens eam. Ratio, inquit, multipliciter deficit. Primo, quia non consonat aliis Sancti Thomae opinionibus: quoniam cum hoc, quod aliquid uitium est maximum in grauitate, stat quod sit uitium capitale: ergo ex grauitate odii non potest concludi, quod odium non est uitium capitale. Secundo quia uitium minus graue aut potest oriri ex grauiori, aut non. Si sic, ergo nulla ratio cogit, quin simul sit odium esse grauissimum & capitale: Si non, ergo tot, & tanta.

Deinde soluendo rationem dicit. Concedo quod regulariter ita est, quod ab aliquo, quod est minus secundum naturam, primo receditur: sed non oportet, quod a quolibet, quod est minus secundum naturam, primo recedatur, quam peneniat ad uitium. Non enim oportet adulterum prius fuisse fornicarium.

Ad horum primum dicitur, quod argumenta illa non sunt contra hanc litteram, ut arguens somnauit: quoniam autem non ex excellentia grauitatis, sed ex ordine deiectionis naturalium perfectionum, ordinate se habentium procedit, & conclusio odium non esse uitium capitale, ut clare patet in littera. Ex hoc namque quod magis secundum naturam est perfectio dilectionis Dei & proximi, quam aliae perfectiones aliarum uirtutum, & primum in compositione est uitium in destructione, procedit & inferit, quod prior est deiectio aliarum uirtutum per alia uitia, quam deiectio dilectionis per uitium odii. Vbi patet, quod sine fit grauius, siue non, nihil ualeat quod ad rationem istam. Et propterea non sunt recitata oia, quae ille somnauit esse contra hanc rationem.

Ad solutionem rationis dicitur, quod ipsa responsio istius est confirmatio rationis: quoniam ratio non affertur ad ostendendum, quod quicumque odit, oportet quod habuerit omne minus uitium: sed ad ostendendum naturalem ordinem uitii, quod est odium ad alia uitia. Naturalis autem ordo optime ostenditur per id, quod regulariter inuenitur. Et ideo ex illa concessione, quod hoc est uerum regulariter, non soluitur, sed confirmatur ratio, quae loquitur de necessitate naturalis progressus uitiorum secundum se, & non de necessitate logica, aut contra libertatem humani peccantis, qui prius eligere potest posterius, quam prius.

In eodem articulo in responsione ad primum, Martinus occurrit contra auctorem hunc, dicens. Ista solutio non placet mihi, tum primo, quia secundum Aristotelem in praedicationis, qui uult redire a uitio ad uirtutes, paulatim recedere debet, & secundum gradus uirtutum ascendere: tum secundo, quia secundum doctrinam omnium sanctorum, in uirtutibus primo gradum incipientium, deinde proficientium, & tertio perfectorum attingimus: tum tertio, quia uel loquitur hic Thome de charitate infusa, uel acquisita. Si de acquisita, illa non est perfectissima uirtus. Si de infusa, tunc constat, quod multae uirtutes sine ea frequenter acquiruntur.

Ad primum horum dicitur, quod primum documentum, scilicet de recessu a uitio, non est Aristotele, sed oppositum potius ab ipso docetur in 2. Ethic. ubi non exemplariter, sed ex proposito docet de uirtutum aliquo uitio, ualde elongare se ab illo.

Secunda Secunda S. Thomae. M 3 debere,

Ad hoc dicitur, quod in praecedenti lib. dicta sunt, quod suppositum est falsum: quoniam actus exterior addit bonitatem, vel malitiam actui interiori, ut etiam August. dicit. Actus enim exterior auget bonitatem, vel malitiam actus interioris: ita quod uelle homicidium committere, minus malum est, quam uolendo committere homicidium. Ipsa enim, executione addit grauitatem, & quantum ad propositum speciat, graue nocumēti illi proximo ex ipsa executione, quā non inter actus interior.

Ad probationem autem ex hac littera, conceditur littera haec, sed negatur sequela illius suppositi ex hac littera. Nam ex hoc, quod quicquid uicū est in arbore, est in radice, non sequitur, quod arbor nihil inter, aut uitalis perfectionis addat supra radicem. Multas enim perfectiones uitalis addit arbor supra radicem, ut patet: & simile est in proposito: sicut enim expressum in littera, si similes radices uoluntatem in teris. Unde cum hoc, quod quicquid culpe est in actu exteriori, est ex interiori odio participato, & inclusio in actu exteriori, stat quod actus exterior addit culpabilem grauitatem, immo ex hoc ipso, quod actus interior progreditur in exteriorem, crescit malitia: sicut ex hoc, quod radix profert plantam, crescit, uita. Ad primum autem argumentum negatur maior. Ad probationem dicitur, quod actus exterior habet aliquid grauitatis culpabilis, quod non habet actus interior solus: enim ad ipsum fit comparatio. Nam si ad actum interiorē coniunctum exteriori ferret comparatio, diceretur, quod aqua est uitalius malitia per uiam redundante hinc, & inde, ut in praecedenti lib. patet.

Ad cum arguitur, aut illud grauitatis, quod addit exterior actus, subordinatur interiori, aut non, respondetur, quod iam digressio fit ab actu interiori solo, seu secundum se, ad ipsummet coniunctum, seu ut ratio est exterioris actus, & propterea egredimur extra propositam comparationem. Veritatem sequendo diuisione argumenti, respondetur, quod subordinatur ut executione appetitur. Et cum ex hoc inferitur, Ergo in actu interiori est aliquid grauitatis correspondens illi parti, quam addere dicitur actus exterior, conceditur, quia, ut dictum est, ex actu interiori dicitur fit actus interior coniunctus sed cum dicitur, ergo haec grauitas praerit in actu interiori, negatur. Aliud est enim grauitatem hanc inueniri in actu interiori coniuncto exteriori: & aliud est inueniri in actu interiori secundum se. Primum est uerum secundum falsum. Et rursus, Aliud est huiusmodi grauitatem in actu interiori coniuncto exteriori inueniri, & aliud est in eodem inueniri. Primum est uerum: secundum falsum. Et rursus, Aliud est huiusmodi grauitatem oriri radicaliter ex actu interiori: & aliud est perfectionem, & consummationem habere ex illo. Nam primum est uerum: secundum falsum. Haec ergo distincte consideranda, & solues obiecta.

Ad secundum dicitur, quod Maior modificatione eget. Nam aliud est loqui de communi bonis & malis actibus in sua abstractione simplici: & aliud de eodem contracto ad consonantiam, vel dissonantiam rationi recte. Nam licet primo modo non agatur, secundo tamen modo agatur: & sic est in proposito. Non est prope contra recte rationis iudicium, est non commune bonis & malis actibus, sed contractum ad malum morale, & ex hoc oportet peccatum grauari.

Ad tertium dicitur, quod in littera explicatur, quod neutro modo est sermo, sed tertio modo. Ex nocumento quod inferitur ei, contra quem peccat. Sub hoc n. comprehenditur quae ipse, siue alius, non ut ipse, uel alius, sed ut est, contra quem directe, seu per se peccatur. Et ex hoc excluditur obiecto apposta de nocumento proprie mortis spiritualis. Nam huiusmodi nocumentum non per se intenditur per odientem, aut occidentem: sed malum illius, qui odio habetur, aut occiditur siue ipse, siue alius sit, per se & directe intenditur per odium, & homicidium. Contra illud peccat homicidium,

hominis, quae est potissimum in homine, & ex qua est radix peccati. Unde & si exteriores actus inordinati essent absque inordinatione uoluntatis, non essent peccata, puta, cum aliquis ignoranter, uel zelo iustitiae hominem occidit. Et si quid culpa est in exterioribus peccatis, quae contra proximum committuntur, totum est ex interiori odio: sed quantum ad nocumentum quod proximo inferitur, peiora sunt exteriora peccata, quam interiori odium. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Super Questionis trigesimaquarta articulum quintum. In ar. 1. eiusdem questionis. Martinus occurrit, primo arguēs contra rationem conclusionis: deinde soluens eam. Ratio, inquit, multipliciter deficit. Primo, quia non consonat aliis Sancti Thomae opinionibus: quoniam cum hoc, quod aliquid uitium est maximum in grauitate, stat quod sit uitium capitale: ergo ex grauitate odii non potest concludi, quod odium non est uitium capitale. Secundo quia uitium minus graue aut potest oriri ex grauiori, aut non. Si sic, ergo nulla ratio cogit, quin simul sit odium esse grauissimum & capitale: Si non, ergo tot, & tanta.

Deinde soluendo rationem dicit. Concedo quod regulariter ita est, quod ab aliquo, quod est minus secundum naturam, primo receditur: sed non oportet, quod a quolibet, quod est minus secundum naturam, primo recedatur, quam peneniat ad uitium. Non enim oportet adulterum prius fuisse fornicarium.

Ad horum primum dicitur, quod argumenta illa non sunt contra hanc litteram, ut arguens somnauit: quoniam autem non ex excellentia grauitatis, sed ex ordine deiectionis naturalium perfectionum, ordinate se habentium procedit, & conclusio odium non esse uitium capitale, ut clare patet in littera. Ex hoc namque quod magis secundum naturam est perfectio dilectionis Dei & proximi, quam aliae perfectiones aliarum uirtutum, & primum in compositione est uitium in destructione, procedit & inferit, quod prior est deiectio aliarum uirtutum per alia uitia, quam deiectio dilectionis per uitium odii. Vbi patet, quod sine fit grauius, siue non, nihil ualeat quod ad rationem istam. Et propterea non sunt recitata oia, quae ille somnauit esse contra hanc rationem.

Ad solutionem rationis dicitur, quod ipsa responsio istius est confirmatio rationis: quoniam ratio non affertur ad ostendendum, quod quicumque odit, oportet quod habuerit omne minus uitium: sed ad ostendendum naturalem ordinem uitii, quod est odium ad alia uitia. Naturalis autem ordo optime ostenditur per id, quod regulariter inuenitur. Et ideo ex illa concessione, quod hoc est uerum regulariter, non soluitur, sed confirmatur ratio, quae loquitur de necessitate naturalis progressus uitiorum secundum se, & non de necessitate logica, aut contra libertatem humani peccantis, qui prius eligere potest posterius, quam prius.

In eodem articulo in responsione ad primum, Martinus occurrit contra auctorem hunc, dicens. Ista solutio non placet mihi, tum primo, quia secundum Aristotelem in praedicationis, qui uult redire a uitio ad uirtutes, paulatim recedere debet, & secundum gradus uirtutum ascendere: tum secundo, quia secundum doctrinam omnium sanctorum, in uirtutibus primo gradum incipientium, deinde proficientium, & tertio perfectorum attingimus: tum tertio, quia uel loquitur hic Thome de charitate infusa, uel acquisita. Si de acquisita, illa non est perfectissima uirtus. Si de infusa, tunc constat, quod multae uirtutes sine ea frequenter acquiruntur.

Ad primum horum dicitur, quod primum documentum, scilicet de recessu a uitio, non est Aristotele, sed oppositum potius ab ipso docetur in 2. Ethic. ubi non exemplariter, sed ex proposito docet de uirtutum aliquo uitio, ualde elongare se ab illo.

Secunda Secunda S. Thomae. M 3 debere,